RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Lausunto

1776066

Pvm/Datum/Date 10.9.2024

Dnro/Dnr/DNo 5093/00.00.01.00.02/2024

Eduskunta
Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: E 41/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvä poikkeusluvan hakeminen

TURKISTARHAUKSELLE MAKSETUT KORVAUKSET JA TUET (ML. INVESTOINTITUET), SEKÄ VUOSINA 2023-2024 MAKSETUT ETTÄ TULEVILLE VUOSILLE OSOITETUT MÄÄRÄRAHAT

Ruokavirasto esittää pyydettynä lausuntonaan turkistarhaukselle maksetuista korvauksista ja tuista seuraavaa.

Eläintautien vuoksi turkiseläintiloille maksetut korvaukset ja muut kulut

Kesällä 2023 usealla turkiseläintilalla todettiin poikkeavaa eläinten kuolleisuutta ja vakavia sairauden oireita. Ruokaviraston tutkimuksissa aiheuttajaksi todettiin korkeapatogeenisen lintuinfluenssan (highly pathogenic avian influensa, HPAI) alatyyppi H5N1, joka oli levinnyt turkistarhoille luonnonvaraisista lokeista. Kaikkien turkiseläintilojen tutkimuksissa tartuntojen todettiin levinneen usealle kymmenelle turkistarhalle, minkä seurauksena 72 pitopaikan turkiseläimet lopetettiin lintuinfluenssatartunnan vuoksi Ruokaviraston päätöksellä. Kyseisen virustyypin nopea torjunta oli erityisen tärkeää, koska H5N1-tyypin lintuinfluenssa on parina viime vuosikymmenenä aiheuttanut satojen ihmisten sairastumisen maailmanlaajuisesti, ja sairastuneiden ihmisten kuolleisuusprosentti on ollut korkea. Eläintautilain 76/2021 83§ mukaisesti omistajalla on oikeus saada valtion varoista korvaus eläimestä, jonka eläinterveysviranomainen on taudintorjuntatoimenpiteenä määrännyt lopetettavaksi.

Ruokavirasto on toistaiseksi maksanut korvauksia lopetetuista turkiseläimistä yhteensä 38,4 milj. euroa. Kahden tartunnan saaneen pitopaikan osalta korvauspäätöksen käsittely on kesken. Päätöksistä on saapunut Ruokavirastoon kahdeksan oikaisupyyntöä, jotka ovat käsittelyssä. Lisäksi käsittelyssä on kaikkien turkiseläintilojen kartoitustutkimuksen yhteydessä näytteiden saamiseksi lopetettuja eläimiä koskevat korvaukset, sekä pitopaikoista hävitettyä tartunnanvaarallista omaisuutta (muun muassa varastoituja häntiä) koskevat korvaukset usealle pitopaikalle. Erityisesti minkkejä, mutta myös kettuja ja supeja, jouduttiin näytteen saamiseksi lopettamaan työturvallisuussyistä. Näytteenotossa lopetettujen eläinten korvausasia koskee yhteensä 146 pitopaikkaa. Näyte-eläimistä maksettavien korvausten arvioidaan olevan lähes miljoona euroa.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

Eläintautilain mukaan on mahdollista maksaa myös harkinnanvaraista korvausta tuotannon menetyksestä siltä ajalta, kuin eläintaudin vuoksi annettu rajoitus tai päätös on estänyt tai merkittävästi vaikeuttanut eläintuotantoa. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto (Fifur) ry:n tekemän arvion mukaan tuotannonmenetyskorvausten kokonaismäärä vuoden 2023 epidemian osalta olisi noin 6 milj.euroa. Mahdollinen määrärahan myöntäminen tuotannonmenetyskorvauksiin käsiteltäneen valtion budjettikäsittelyn yhteydessä.

Suorien korvausten lisäksi lintuinfluenssan torjunta ja seuranta on aiheuttanut eläinlääkintähuollon viranomaisketjulle merkittäviä lisäkustannuksia paikallisella, alueellisella ja keskusviranomaisen tasolla. Kunnaneläinlääkärien resurssit olivat vuoden 2023 toisella vuosipuolikkaalla sidotut lähes kokonaan turkiseläinten lintuinfluenssanäytteenottoon ja tartunnanvaarallisen materiaalin keräilyn valvontaan tiheimmillä turkistuotannon alueilla. Ruokavirasto valtuutti useita tarkastajia kunnaneläinlääkärien tehtävien tueksi. Aluehallintovirastoissa laskennallisesti lähes kymmenen lääneineläinlääkärin työpanos oli sidottu turkiseläinten lintuinfluenssan torjuntatehtäviin yli puolen vuoden ajan. Keskushallinnon tasolla Ruokaviraston laboratoriossa turkiseläinten lintuinfluenssan tutkimus- ja henkilökulujen on arvioitu olevan tähän mennessä noin 1,1 milj. euroa, ja lisäksi valvonnan asiantuntijatehtävissä noin 280 000 euroa. Lintuinfluenssan torjunnan lakisääteisiin lisätehtäviin ei ole toistaiseksi osoitettu Ruokavirastolle lisämäärärahoja, vaikka kustannukset ovat pysyviä niin kauan kuin turkiselinkeinoa Suomessa jatketaan. Seurantanäytteenotto toteutetaan vuosittain, minkä vuoksi minkkejä lopetetaan vuosittain näytteiden saamiseksi. Samoin turkiseläintiloilta edellytetty, maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 14/2024 mukainen turkiseläinten suojaus kosketukselta luonnonvaraisiin lintuihin edellyttää vuosittaista pitopaikkojen valvontaa, mikä taas edellyttää riittävää henkilöresurssia kuntien ympäristöterveydenhuollossa. Edellä mainitut tehtävät ovat uusia. Lintuinfluenssan leviämisen uhkan väistyminen pysyvästi ei ole todennäköistä.

Erilliseltä eläintautien torjunnan arviomäärärahamomentilta 30.20.20.2 turkiseläinten lintuinfluenssan vuoksi maksettuihin suoriin korvauksiin ja taudintorjunnan toimenpiteisiin turkiseläintiloilla on käytetty Suomessa vuosina 2023 – 2024 tähän mennessä yhteensä 42 milj. euroa. Vuoden 2025 arviomäärärahan lähtötaso päätetään valtion talousarviokäsittelyn yhteydessä. Arviomäärärahasta ei makseta viranomaistoiminnan kuluja, vaan ainoastaan tuottajille maksettavia korvauksia ja taudintorjunnan kustannuksia ostopalveluna.

Investointituet

Rakennetuessa turkistarhoille ei investointitukea ole myönnetty ollenkaan rahoituskaudella 2023–2027. Valtioneuvoston asetukseen 266/2023 tehtiin muutos asetuksella

98/2024, joka tuli voimaan 16.3.2024. Muutoksessa lisättiin investointitukea turkistuotannon harjoittamiseen 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuihin bioturvallisuutta edistäviin investointeihin. Näitä hakemuksia on tullut vireille turkistarhoilta yhteensä 33 kpl ja niissä avustusta on haettu noin 800.000 euroa. Päätökset näihin tehdään pääsääntöisesti lokakuun aikana. CAP-suunnitelmassa koko rahoituskaudelle on avustusta varattu eläinten hyvinvointiin ja bioturvallisuuteen yhteensä 22 miljoonaa euroa.